

การแบ่งภูมิภาค ของประเทศไทย

อาจารย์วิไลวรรณ วิไลรัตน์

การแบ่งภูมิภาคเป็นการกำหนดขอบเขตบริเวณที่มีลักษณะเฉพาะตามแต่จะกำหนดขึ้น หรือตามวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการจัดการพื้นที่

ภูมิภาค หมายถึง บริเวณพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ที่กำหนดขึ้นเป็นส่วนต่างๆ แยกออกจากกัน โดยภายในแต่ละส่วนมีลักษณะบางอย่างหรือหลายอย่างที่คล้ายคลึงกัน ในขณะที่เดียวกันก็แตกต่างกันไปจากส่วนอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงโดยรอบ ประโยชน์ของการแบ่งภูมิภาคคือ ทำให้สามารถเข้าใจลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ได้ชัดเจนมากขึ้นเมื่อเทียบกับพื้นที่รวมทั้งหมด

การแบ่งภูมิภาคตามการปกครองในอดีต

➤ การแบ่งเขตปกครองในสมัยปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดิน

พ.ศ. 2435

- ปี 2435 โอนการปกครองทั้งหมดมาขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย
- ปี 2437 แยกการปกครองเป็น มณฑล เมือง (เทียบเท่าจังหวัด)

อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

- ปี 2458 รัชกาลที่ 6 โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งหน่วยการปกครองระดับ “ภาค” ขึ้นเพื่อกำกับมณฑล โดยมีผู้ปกครองภาคเรียกว่า “อุปราช”

- ปี 2459 ใช้คำว่า “จังหวัด” แทนคำว่า “เมือง”

- จากหนังสือภูมิศาสตร์ประเทศสยาม ได้แบ่งการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล มีจำนวน 18 มณฑล 80 จังหวัด

➤ สมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- ปี 2476 จังหวัดกลายเป็นหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคระดับสูงสุด
- ปี 2500 เป็นต้นมา ได้จัดตั้งจังหวัดเพิ่มขึ้น ได้แก่
- ปี 2514 ได้รวมจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ขึ้นเป็นเขตปกครองรูปแบบพิเศษชื่อ “นครหลวงกรุงเทพธนบุรี” และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กรุงเทพมหานคร” เมื่อปี 2515 ซึ่งเป็นการรวมภารกิจในการปกครองของทั้งสองจังหวัดในรูปแบบเทศบาลเข้าไว้ด้วยกัน ที่มาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นผู้ปกครองสูงสุดของกรุงเทพมหานครนั้นมาจากการเลือกตั้ง ไม่ใช่การแต่งตั้งจากกระทรวงมหาดไทยอย่างผู้ว่าราชการจังหวัด

- ปี 2515 จัดตั้งจังหวัดยโสธร โดยแยกบางส่วนออกจากจังหวัดอุบลราชธานี
- ปี 2520 จัดตั้งจังหวัดพะเยา โดยแยกบางส่วนออกจากจังหวัดเชียงราย
- ปี 2525 จัดตั้งจังหวัดมุกดาหารโดยมีการแบ่งแยกพื้นที่บางส่วนออกมาจากจังหวัดนครพนม
- ปี 2536 **จัดตั้งจังหวัดหนองบัวลำภู** โดยแยกบางส่วนออกจาก **จังหวัดอุดรธานี** **จังหวัดสระแก้ว**แยกจาก**จังหวัดปราจีนบุรี** และ**จังหวัดอำนาจเจริญ**แยกจาก**จังหวัดอุบลราชธานี**
- ปี 2554 จัดตั้งจังหวัดบึงกาฬแยกออกจากจังหวัดหนองคาย

การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ

การแบ่งภาคทางภูมิศาสตร์ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เป็นผู้เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อ พ.ศ. 2520 โดยใช้เกณฑ์ด้านลักษณะภูมิประเทศเป็นเกณฑ์หลัก แต่ก็ได้พิจารณาลักษณะทางด้านภูมิอากาศ ด้านวัฒนธรรม ด้านเชื้อชาติ ภาษา และความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นประกอบด้วย ภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย บางออกเป็น 6 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้

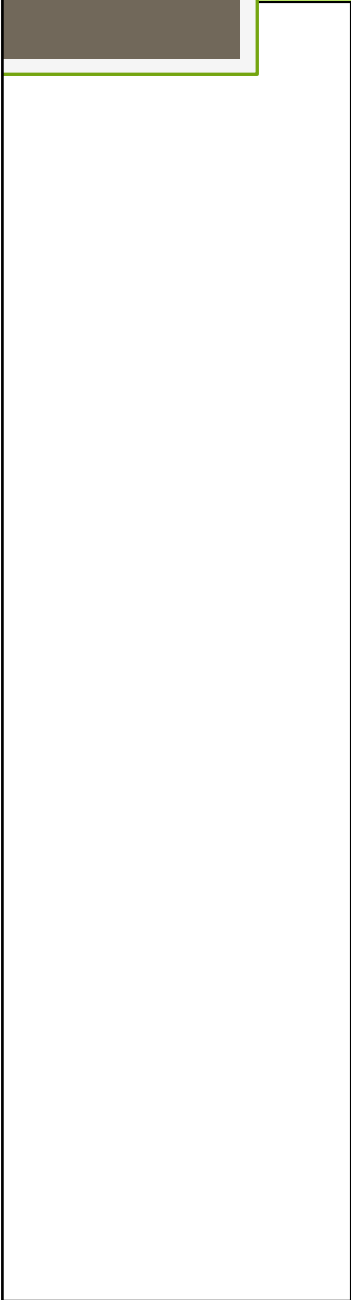
- **ภาคเหนือ** ประกอบด้วย 9 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน อุตรดิตถ์
- **ภาคกลาง** ประกอบด้วย 22 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร กำแพงเพชร ชัยนาท นครนายก นครปฐม นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สิงห์บุรี สุโขทัย สุพรรณบุรี สระบุรี อ่างทอง อุทัยธานี
- **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** ประกอบด้วย 20 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร สุรินทร์ ศรีสะเกษ หนองคาย หนองบัวลำภู อุตรธานี อุบลราชธานี อำนาจเจริญ
- **ภาคตะวันออก** ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง สระแก้ว
- **ภาคตะวันตก** ประกอบด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ตาก ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี
- **ภาคใต้** ประกอบด้วย 14 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สตูล สงขลา สุราษฎร์ธานี

การแบ่งภูมิภาคของ ประเทศไทย

- ❖ การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ
- ❖ การแบ่งภาคของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- ❖ การแบ่งภาคของกรมอุตุนิยมวิทยา
- ❖ การแบ่งภาคของกรมทางหลวง
- ❖ การแบ่งภาคตามรหัสโทรศัพท์พื้นฐาน
- ❖ การแบ่งภาคตามเขตไปรษณีย์
- ❖ การแบ่งภาคตามเขตเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน
- ❖ การแบ่งภาคตามเขตวัฒนธรรม

จังหวัด	6 ภูมิภาค (ภูมิศาสตร์)	4 ภูมิภาค (การเมือง)	6 ภูมิภาค (อุดมศึกษา)	5 ภูมิภาค (การท่องเที่ยว)
อำนาจเจริญ, บึงกาฬ, บุรีรัมย์, ชัยภูมิ, กาฬสินธุ์, ขอนแก่น, เลย, มหาสารคาม, มุกดาหาร, นครพนม, นครราชสีมา, หนองบัวลำภู, หนองคาย, ร้อยเอ็ด, สกลนคร, ศรีสะเกษ, สุรินทร์, อุบลราชธานี, อุตรดิตถ์, ยโสธร	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ
เชียงใหม่, เชียงราย, ลำปาง, ลำพูน, แม่ฮ่องสอน, น่าน, พะเยา, แพร่, อุตรดิตถ์	เหนือ	เหนือ	เหนือ	เหนือ
ตาก	ตะวันตก			
สุโขทัย, พิษณุโลก, พิจิตร, กำแพงเพชร, เพชรบูรณ์	กลาง			
นครสวรรค์, อุทัยธานี				
อ่างทอง, ชัยนาท, พระนครศรีอยุธยา, กรุงเทพมหานคร, ลพบุรี, นครปฐม, นนทบุรี, ปทุมธานี, สมุทรปราการ, สมุทรสาคร, สมุทรสงคราม, สระบุรี, สิงห์บุรี, สุพรรณบุรี	กลาง	กลาง	กลาง	กลาง
นครนายก	ตะวันออกเฉียงเหนือ			
ฉะเชิงเทรา, จันทบุรี, ชลบุรี, ปราจีนบุรี, ระยอง, สระแก้ว, ตราด			ตะวันออกเฉียงเหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ
กาญจนบุรี, ราชบุรี	ตะวันตก	กลาง	กลาง	กลาง
เพชรบุรี, ประจวบคีรีขันธ์			ใต้ฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือ/ใต้ฝั่งอ่าวไทย	
ชุมพร, นครศรีธรรมราช, นราธิวาส, ปัตตานี, พัทลุง, สงขลา, สุราษฎร์ธานี, ยะลา	ใต้	ใต้	ใต้ฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือ/ใต้ฝั่งอ่าวไทย	ใต้
กระบี่, พังงา, ภูเก็ต, ระนอง, สตูล, ตรัง			ใต้ฝั่งตะวันตก/ใต้ฝั่งอันดามัน	

การแบ่งเขตตรวจราชการระดับสำนักนายกรัฐมนตรี 18 เขต
ตามการบริหารงานแบบบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด

